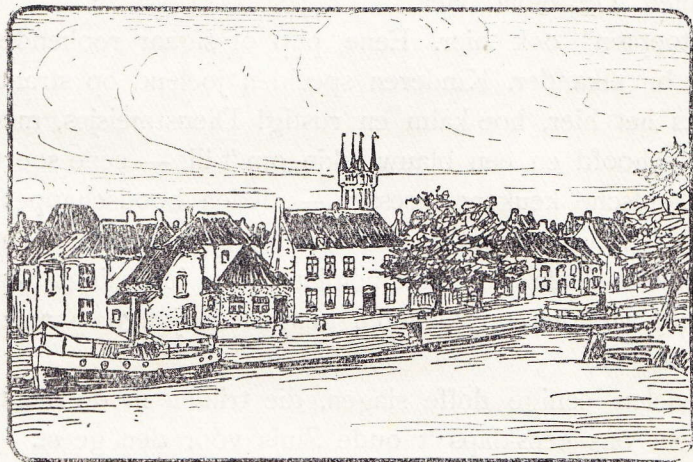

TE SLUIS.

Een heerlijk morgenzonnetje noodigde ons reeds vroeg tot eene wandeling uit. Zeven slagen klonken uit 't grijze belfort, toen we op de schilderachtige kaai stonden. Zwaar geboomte overschaduwde dit bekoorlijk plekje, en we kunnen begrijpen, dat talrijke badgasten uit Knocke, Heyst en Blankenberge hier 'szomers een uurtje komen poozen. Voorbij het net tolkantoor wandelden we naar de wallen, die gedeeltelijk in plantsoen veranderd zijn. Voor ons lag de wijde polder...

Aanlegplaats te Sluis.

Ter Muiden, nu van Sluis door vruchtbare akkers gescheiden, stond aan de overzijde van de golf. Hoe een gewest toch veranderen kan! De boeren zaaïen en oogsten nu, waar weleer de rijk bevrachte schepen voeren.... waar in 1340 Engelschen en Vlamingen Frankrijks vloot vernielden.

— Hoe heet die polder? vroegen wij aan een voorbijganger.

— De Zwynpolder, luidde 't antwoord.

De Zwynpolder! Veelzeggende naam!

Na een tiental minuten bereikten we 't kerkhof. We zagen de kapiteeltjes van 't hek.... zooals we weten gekapt uit Van Maerlants grafzerk. De doodenakker is in tweeën verdeeld; rechts worden de Katholieken,

't oog reikte tot aan de blanke duinenreeks, waarachter een zwarte streep een voorbijvarend stoomschip aanduidde. Waar nu het landvolk reeds vroeg aan den arbeid was, stroomde vroeger het Zwyn. Dezwaretoren van St. Anna

links de Protestanten begraven. Rechts bemerkt men vooral kruisen, links meer zerken. Op de Protestantsche begraafplaats zagen we een monument met een bekenden naam: J. H. Van Dale.

Van Dale is de samensteller van een uitnemend woordenboek der Nederlandsche Taal, en schrijver van tal van historische verhandelingen. Deze nederige geleerde was hoofdonderwijzer en archivaris te Sluis.

Bij het kerkhof ligt eene hoogte. ¹⁾ Hier verhief zich weleer het sterke kasteel, door Filips den Stoute, graaf van Vlaanderen, in 1381 gebouwd, naar plannen der beruchte Bastille te Parijs. Wat al bloed werd er vergoten om 't bezit van dit bolwerk! Welke beroemde personen brachten er droevige dagen in gevangenschap door!

Noemen wij Caspar de Coligny, Frankrijks beroemden admiraal.

Een andere doorluchtige gevangene van 't Sluisch kasteel was Lamoraal Egmond, de jongste zoon van graaf Egmond, die met Hoorne te Brussel 't schavot beklom. De zoon had 's vaders nagedachtenis bezoedeld.

De Lamoraal Egmond werd te Brugge de trawant van twee sluipmoordenaars, om met dezen te trachten Willem den Zwijger door vergif te dooden. Zoo handelde de ondankbare jongeling jegens den vriend zijns vaders, jegens den man, die aan zijne stervende moeder beloofd had, voor de opvoeding harer zonen zorg te dragen.

De samenzwering kwam aan 't licht. Een der sluipmoordenaars pleegde zelfmoord, de tweede werd gevierendeeld en Egmond in de sterkte van Sluis opgesloten, in afwachting zijner straf. En het was hier, dat de baljuw van Sluis hem bekend maakte met de vergiffenis, welke Willem de Zwijger den zoon zijns vriends schonk. De plichtige zou niet gedood worden, maar moest voor eeuwig zijn land verlaten.

Rechtover deze groote sterkte, aan de overzijde van het Zwyn, stond het klein kasteel. Beide gevaarten zijn verdwenen.

Wij keerden nu stadwaarts terug. Het kerkhof toch ligt wel binnen de wallen, maar evenwel buiten de eigenlijke plaats. Wij wandelden tusschen akkertjes en tuintjes. Maar vroeger stonden hier ruime woningen en pakhuizen, kerken en kloosters. De aarde is nog met hun puin vermengd.

We kwamen dan aan eene groote weide, beplant met heerlijk geboomte; een haag scheidt dit grasveld van de straat. Over die heg

¹⁾ In de zooogenaamde kasteelweide.

blikkend, ontwaarden we eenige zerken. Men noemt deze weide het oud kerkhof. Vroeger verhief zich hier een heerlijke tempel, de St. Janskerk, waarvan men op het stadhuis nog eene teekening ziet. In 1811 werd dit gebouw eene prooi der vlammen. Een loodgieter moest aan het dak eenige herstellingen verrichten en liet bij ongeluk een vuurpotje omvallen. Het droge hout schoot in brand. Insteede van alarm te roepen, poogde de ambachtsman alleen de vlammen te blusschen. En toen hij eindelijk zijne onmacht begreep en om hulp schreeuwde, was het te laat. De St. Janskerk brandde af. Eenige koperen lampen en een lessenaar werden gered en later in de nieuwe kerk geplaatst.

Die nieuwe kerk staat wat verder te midden van een sierlijk aangelegd plein, dat jammer genoeg in de week niet voor 't publiek toegankelijk is. Vreest men wellicht de baldadigheid der jeugd? Langs dezen tempel, door de Juliana-sstraat, aldus herdoopt naar de prinses, bereikten we de Markt. 't Was nog te vroeg om het stadhuis te be-

zoeken. Even poosden we bij den Wilhelmina-boom, geplant ter herinnering aan de kroning van Neerlands vorstin, en gingen vervolgens door de Kapellestraat. Hier bemerkten we een huis der 16 eeuw met trapgeveltje en het nette postkantoor, met zijne levendige kleuren. Spoedig stonden we weer op de wallen, nu aan de andere zijde der stad. De ruïne van eene oude poort trok onze aandacht. Ze dient nu voor wagenhuis! Sluis bezit nog twee overblijfselen van voormalige poorten: de steenen Beer, eene oude waterpoort, en de Westpoort, waar-

Puin eener poort te Sluis.

door men een „watergang” heeft geleid.

Op die hooge wallen hebben we een heerlijk half uurke doorgebracht. 't Was goed onder die boomen met een verrukkelijk gezicht op stad en omgeving!

* *
*

In den voormiddag bezochten we het Stadhuis, opgericht in de 13e eeuw, maar onlangs met veel smaak en zorg hersteld. 't Is een

rank en fraai gebouw, vroolijk van uitzicht met zijne hooge ramen en rood-witte luiken. De schoonste zaal is deze, welke voor de zittingen van den gemeenteraad en het sluiten der huwelijken gebruikt wordt. Onder het stadhuis is een ruime kelder, waarvan 't gewelf gedragen wordt door dikke kolommen en sierlijke bogen. Deze plaats biedt veel overeenkomst met de kelders in Damme's stadhuis, maar bleef ongeschonden. Geen schutsels verdeelen ze in een aardappelkelder, brandspuithok, enz. zooals in van Maerlants veste.

Achter 't stadhuis staat de „Roode Leeuw”, een bijgebouw, waarvan een gedeelte tot oudheidskamer ingericht is, een ander als bewaarplaats der stedelijke archieven dient. Ook die oudheidskamer is een bezoek overwaard. Men ziet er grafzerken, schilden, wapens, tal van kaarten, die ons een denkbeeld geven van 't oude Sluis en 't Vrije, munten en perkamenten, waaronder een eigenhandig geschreven brief van prins Maurits, den zoon van Willem den Zwijger.

We beklommen ook den toren. Even voorbij het tweede verdiep

openden we een deurtje en stonden we bij de klokken. Er hangen er vijf in den toren; de groote is de oude stads-, de zegeklok en draagt voor opschrift „Victor es minen name.” Ze wordt thans alleen geluid op de verjaardagen van 't koninklijk huis en bij plechtige gelegenheden. In een der klokkegaten staat een houten mannetje met een ijzeren hamer, nevens drie kleine klokken, welke boven elkaar hangen. Dat ventje heet „Jantje van Sluis.” Voor de klok

Stadhuistoren te Sluis.

zal slaan, tikt hij met zijn hamer eenige keeren op de onderste bel. Over Jantje van Sluis” vertelt men de volgende legende:

't Was 't jaar 1606. De Spanjaarden onder Du Terrail wilden in den nacht Sluis veroveren. Ze zouden de Oostpoort overweldigen. Een gedeelte van 't leger moest een aanval doen op de Zuidpoort. Het kleine garnizoen en de burgers van Sluis moesten dan op twee plaatsen tegelijk hunne veste verdedigen. En daar men binnen de

muren geen enkelen vijand in de nabijheid waande, hoopte Du Terrail de begeerde stede aldus bij verrassing in te nemen. De dubbele aanval op de Oost- en Zuidpoort zou geschieden op klokslag tien.

De klokkenist van Sluis beklom rond acht ure, als naar gewoonte zijn toren, om het uurwerk op te winden. De man was zeer vreesachtig. De stadsbediende begon nu zijn uurwerk op te winden., eensklaps verschrok hij, waarschijnlijk van 't gerucht, door eene vleermuis of een uil verwekt.. en zijne bevende hand draaide de klok stuk. Dien nacht, zouden de Sluizenaars van hun anders zoo trouwen toren niet hooren, hoe laat het was. Inmiddels waren de Spanjaarden de veste genaderd. Doodstil lagen ze onder de muren, eene afdeeling bij de Oost- eene andere bij de Zuidpoort. De aanvoerders wachtten op het sein... de tien doffe slagen. Maar de tijd verliep, en geen klokken-geluid klonk uit de stede. De vijanden bij de Zuidpoort meenden, dat de Sluissche burgers het plan ontdekt en hunne klok stil gelegd hadden. Du Terrail, die aan de Oostpoort de bestorming leiden moest, vernam dus ook niets van den loozen aanval aan de andere zijde der veste, want binnen de muren bleef alles stil. Hij insgelijks vreesde een list van de Sluizenaars. Toch wilde de veldheer den aanslag wagen. Met „petards”, een soort van springbussen of bommen, liet hij de valbrug springen. Zijne mannen overrompelden de poort.

Niet de minste weerstand van binnen! Wat beteekende dat alles? Lagen de Sluizenaars op den loer, om onverhoeds de Spanjaarden op 't lijf te vallen? Du Terrail trok slechts schoorvoetend verder.

De poortwacht had toch alarm geroepen en een legerkapitein, die nabij de poort woonde, gewekt. Deze snelde half gekleed naar buiten zag onmiddellijk het dreigend gevaar, en begreep, dat alleen list het ingeslapen Sluis kon redden.

— Sergeant, zeg tegen den luitenant, dat hij met de musketiers van de drie vendelen den aanval begint, de vijand is in onze handen! bulderde de kapitein, als had hij een groot leger onder zijne bevelen! En slechts eenige poortwachters waren ter verdediging gereed. Maar de list gelukte.

— We zijn verraden! schreeuwde Du Terrail. Een hevige schrik overviel de Spanjaarden, die ijlings terug uit de veste vluchtten.

De poort werd door den slimmen kapitein verzekerd, en Sluis was gered, dank vooral aan de vreesachtigheid van den torenwachter. Want ware 't uurwerk niet gebroken geweest, dan had de klok ook tien

geslagen en waarschijnlijk was Sluis overrompeld geworden. Ter herinnering aan dit feit heeft men in den toren een houten klokkenist geplaatst. Zoo vertelt men, doch dit is niet juist. Wat we van den vergeefschen aanslag verhaalden is waarheid, doch reeds twee eeuwen voor Du Terrail geboren werd, bevond Jantje zich op zijne hooge standplaats. Immers vele steden lieten een of meer van die manneke's vervaardigen, enkel uit eigenaardigheid. ¹⁾

Wij stegen hooger en kwamen weldra op den omgang. In de vier hoektorentjes zijn deurtjes gemaakt, waardoor men rondom het schuins oplopende dak kan wandelen. Van den Sluisschen toren heeft men een heerlijk gezicht.

Raadpleeg eene vroegere kaart van Sluis... en 't schijnt u ongelooflijk, dat eene stad en eene streek zoo veranderen kunnen! Waar is de juiste plaats, die Margaretha van York's voet drukte, toen die Engelsche koningsdochter hier aan wal stapte, om de gemalin van Karel den Stoute te worden? Waar ontmoetten hier de vorst van Engeland en Jacob van Artevelde elkander? Waar voer Napoleon I over het Zwyn, in de schuit van een visscher, die door den machtigen keizer rijkelijk beloond werd?

Herinnering, alles herinnering uit den gulden tijd, toen Sluis vaartuigen van alle natiën en volkeren vóór zijne muren zag!

Ons oog rustte op de polders van 't Vrije, die vruchtbare landen van Vlaanderen en Zeeland. Wij dachten aan de Potter's lied:

Poch, Zwitser, op uw prachtige oorden,
Verhef uw hemel, Italiaan!
Rijnlander, roem in dichtakkoorden,
Uw grootsch gebergte en waterbaan.
Het need'rig Vlaanderen schier vergeten,
Sinds de eeuwen, dat het groot mocht heeten,
En uitblonk door zijn geest en macht,
Rijst naast u op en toont der aarde,
Zijn kroon van niet te schatten waarde,
Zijn polders, vrucht van eigen kracht!

Ja, vrucht van eigen kracht! Die akkers zijn aan de zee ontworsteld. 't Is eene bladzijde historie, die daar voor ons ligt... de geschiedenis van een worstelend volk „dat moest pompen of vergaan.” Stuk

¹⁾ Vergelijk Jean de Nivelles, Hansken van Oudenaarde, Manten en Calle van Kortrijk, enz.

Polderjongens.

voor stuk werd die akkergrond gewonnen en beveiligd door geweldige dijken tegen de verraaderlijke zee. Hoe dikwijls werden onze vaders toch overrompeld door den bruisenden water-vloed! Dan moesten ze vluchten, zich redden met vrouw en kinderen op daken, in boomen, op kerktorens. Maar na den storm, sloegen ze weer met nieuwen moed de handen aan 't werk. De dijken werden hersteld en versterkt. Na den eenen polder veroverden de koene Vlamingen weer een nieuwen. De oude zeedijk werd dan een binnendijk. Het land, dat we van den Sluisschen toren overzien, krioelt dan ook van binnendijken, welke geen dienst meer doen als zee-wering, maar meestal voor wegen gebruikt worden. Ook graast

het vee er op en, evenals de boer van 't houtland den graskant van eene baan pacht, zoo huurt de kleine landbouwer der polders, een dijk voor zijn vee.

„Polderjongens,” zoo noemt men „indijkers,” zijn echte waterratten. Lomp gaan ze over den weg... maar hoe veranderen ze, als ze de spade in de hand hebben! Polderjongens veroveren land... maar vreedzamer dan koningen.

De polders zijn niet dicht bevolkt, maar de hoeven zijn groot. Een boer bezit voor zijn veldarbeid zes à acht paarden. In 't houtland, dit is 't zandig deel van W. Vlaanderen, ziet men ook de boerin op den akker zwoegen; de vrouw van den polderboer blijft echter thuis. De boer van 't houtland verricht alleen of slechts met weinig hulp zijn werk; de polderboer werkt zelf weinig, maar beveelt, bestuurt, houdt toezicht, en dit is noodig, want in den drukken tijd heeft hij wel eens tien tot twintig en meer arbeiders in zijn dienst

Van op den toren toont Sluis zich als een rustig, bijna verlaten stadje. 't Oog volgt straten, gevormd door blinde muren, nauwelijks onderbroken door een of meer huizen. Sommige woningen zijn eigenlijk hoeven met stal en schuur op de ruime binnenplaats. Overal ziet men teekenen van verval. En geen wonder! Sluis heeft tal van belegeringen en bestormingen moeten doorstaan.

Polderdorp in Zeeuwsch-Vlaanderen.

Met enkele woorden toch moeten we hier vertellen hoe deze Vlaamsche stede bij Nederland werd ingelijfd. In 1586, tijdens den opstand tegen Spanje, ging Parma, die de meeste Belgische steden voor den Spaanschen koning veroverd had, ook Sluis belegeren. De veste verdedigde zich kloek. Zelfs de vrouwen streden mede onder hunne aanvoerster Catharina Rose. Er kwam gebrek aan levensmiddelen, aan schietvoorraad; de muren waggelden, toonden bressen, waardoor eene legerbende de stad binnentrekken kon. Toch weerden bezetting en burgers zich tot het uiterste. En toen ze eindelijk de stad moesten overgeven aan den sterkeren vijand, verkregen ze eervolle voorwaarden.

Sluis was weer Spaansch. Maar zeven jaar later werd het hernomen door prins Maurits, den zoon van Willem den Zwijger.

Bij die gelegenheid toonde de overwinnaar zich grootmoedig. De Spanjaarden hadden veertien honderd galeislaven in dienst, meest allen Mahomedanen. De ongelukkigen verkeerden in een ellendigen toestand; ze leden honger en waren nauwelijks gekleed. Prins Maurits bepaalde bij de vredesvoorwaarden, dat alle galeislaven, zonder uitzondering, vrij zouden zijn en gaan mochten waarheen ze wilden. Welk een gelukkige ommekeer voor die paria's, die erger dan dieren behandeld waren geworden! De Groote Heer van Turkije, zijne dankbaarheid willende toonen voor die weldaad jegens zijne onderdanen, verbood aan zijn volk ooit een geboren Sluizenaar in gevangenschap of in slavernij te houden.

In 1675 werd een Sluizenaar, Pieter de Man, door Algerijnsche zeeroovers in hechtenis genomen. Maar ingevolge de verordening van den Grooten Heer kreeg hij de vrijheid terug. In 1716, dus meer dan honderd jaren na de afkondiging van dat besluit, was een Sluizenaar,

Pieter Donckers, van Vlissingen uitgevaren met eene Venetiaansche galei; dit vaartuig werd later door de roovers van Algiers geakaapt. Donckers' gevangenschap bleef geen geheim te Sluis. De Hoogbaljuw en de Schepenen der stad zonden een brief aan de regeering van Algiers, waarin aan 't besluit van den Grooten Heer herinnerd werd: „Een geboren Sluizenaar mag niet in slavernij gehouden worden.” En toen kreeg ook Pieter Donckers de toelating naar zijn land te vertrekken.

Sluis is sedert 1604 eene Noord-Nederlandsche stad gebleven.

Wel hebben de Spanjaarden getracht die veste terug te krijgen. We vertelden reeds hun vergeefschen aanslag onder Du Terrail.

Neen, de Spanjaarden waren hier niet gelukkig. In 1641 poogden ze weer door list eene veste in Zeeuwsch-Vlaanderen te vermeesteren maar ook nu werd hun aanslag verijdeld en wel op de volgende wijze:

Hans Klein, een Aardenburger soldaat, ging 's morgens gewapend uit de stad, toen hij een man ontmoette met den linnen kiel van een boer aan, doch waar satijnen kleederen en zijden kousen onder uitstaken. Wijn deze vreemde tooi hem verdacht voorkwam, verzekerde hij zich van den vreemdeling en bracht hem binnen de vesting. De gevangene, voor den commandant geleid, bekende een Italiaan en in Spaanschen dienst te zijn. Hij vertelde, dat de Spanjaarden Aardenburg wilden veroveren. Eenige soldaten, deels in boeren- deels in vrouwenkleeren, zouden in drie wagens door de poort rijden, daar handgranaten in het wachthuis werpen en de wacht overrompelen, terwijl 5000 man op het gegeven sein gereed stonden binnen te rukken. Nauwelijks had de gevangene zijne bekentenis afgelegd, of de wagens kwamen aanrijden, maar werden nu zoo geducht met kanonschoten begroet, dat zij haastig terugkeerden, en de onderneming te niet liep.

De Spanjaarden bleven buiten dit gedeelte van Vlaanderen, dat nu Staatsch- en later Zeeuwsch-Vlaanderen genoemd werd.

Maar toch genoot dit gewest weinig van den voorspoed, waarin Noord-Nederland zich verheugen mocht. Het Zwyn was wel nog bevaarbaar voor kleinere schepen, maar er werd niets gedaan voor de uitbreiding of de bescherming van den handel. Immers Middelburg, de hoofdstad van Zeeland, lag in de nabijheid. Middelburg mocht geen schade lijden van eene haven, die tot een wingewest behoorde, zooals

*) Behalve in den Franschen tijd toen het ook tijdelijk Fransch werd.

Sluis. En 't arme Sluis bleef kwijnen! 't Zwyn verzandde meer en meer... en de schipper, die het waagde uit te varen werd door een zeeroover geknipt. Vooral de Duinkerker kapers waren berucht. Die schuimers veroverden koopvaardij-schepen, wierpen de bemanning over boord en voerden den buit mee. De Hollandsche en Zeeuwsche vaartuigen werden door oorlogsschepen begeleid. De Sluissche schippers echter moesten maar voor zich zelve zorgen. En sommigen deden dit dan ook, zooals ons blijkt uit de gemakkelijke geschiedenis van een beurtschipper.

Den Zaterdag voormiddag 25 Maart van 't jaar 1695 verliet Gerrit van den Hoecke, beurtschipper van Sluis op Middelburg, de haven dezer laatste stad, om naar zijne woonplaats terug te keeren. Hij had vele passagiers en enkele soldaten aan boord. Er stak een hevige storm op en 't kleine vaartuig werd zoo geteisterd, dat de staande talie brak. 't Schip verkeerde in nood, want ieder oogenblik kon het op de Paardenmarkt, de gevreesde zandbank, geworpen worden. Gerrit van den Hoecke wierp 't anker uit en gelukkig het hield! Van één uur 's middags tot één uur 's nachts, dus twaalf bange uren, bleef 't vaartuig daar liggen. Eenige visschers uit Sluis boden hulpe en de schade werd hersteld. 's Morgens, omtrent half zes, kon de beurtman zijne reis vervolgen, verheugd dat alles zoo goed was afgelopen. Maar een nieuw gevaar bedreigde hem. Ginds kruiste een kapertje!

Gerrit van den Hoecke besloot zich brutaal aan te stellen. Hij zou zelf den zeeroover aanvallen! En toch was er maar één geweer met een schot hagel aan boord. De soldaten hadden geen andere wapens dan pieken. De schipper deelde zijne bevelen uit als was hij Zeeland's admiraal in hoogst eigen persoon.

„Luistert menschen!” riep hij tot de passagiers. „Houdt u nu doodstil, begint niet te kermen of te janken, want dan zal gindsche kaper ons de voeten spoelen! Doet wat ik zeg, en we ontsnappen met eere. We moeten groot machtsvertoon maken. Niemand kijke boven de verschansing uit maar ieder steke een wapen omhoog. Gij, soldaten uwe pieken, de burgers een roeispaan, een dweilstok, een haak, gelijk wat! Dan zullen de zeeroovers die dingen voor geweren aanzien. Ah! gij Engelschman, wat hebt ge daar? Een muuselsack (een doedelzak), dat is goed, gij zoudt ook nog een paar jaartjes willen leven, he? Wel blaas dan een marsch zoo hard ge kunt, dat is onze krijgsmuziek. En gij knecht, neem 't geweer en schiet, zoodra ik 't beveel! Alles klaar? Vooruit dan!”

Van den Hoecke stuurde zijn schip recht op 't kapertje af. De zeroovers meenende een sterken vijand te ontmoeten, wilden vluchten. De beurtman riep hun toe: „Waar vandaan?”

— Van Oostende! klonk het antwoord.

— Kom aan boord! hernam de Sluizenaar.

De kapers wilden met de riemen wegroeien, maar nu klonk donderend Van Hoecke's stem als tot eene talrijke bemanning: „Geef vuur! maar één tegelijk en maakt den vierponder klaar!” De knecht loste zijn schot hagel. De kaper streek zijn zeil, wierp de dregge in den grond en riep om kwartier (genade).

De beurtman enterde 't rooversvaartuig en beloofde genade, als de schuimers zich aan zijne voorwaarden onderwierpen, wat gewillig gedaan werd. Het volk, 10 man en een jongen, werden in 't vooronder van 't beurtschip gevangen gezet. De buit bestond uit een ijzeren kanonnetje, 10 snaphanen, 5 houwens, 5 pistolen, 10 handgranaten, een kwartje boter, een tonneken vleesch, zes hazen, verscheidene brooden, twee tonnekens brandewijn en twee à drie vaten bier en eindelijk 't kapertje zelf. En dat alles had de koene schipper veroverd met één schot hagel. Zijne stadgenooten ontvingen Gerrit van den Hoecke met gejuich. ¹⁾

* * *

In de 17e eeuw werd Sluis het toevluchtsoord van talrijke Fransche Protestanten of Hugenoten, die in hun eigen land vervolgd werden. Tal van burgers dragen thans nog Fransche namen. In het familie-register van een voornaam inwoner der stad lazen we, dat de voorouders van dien achtbaren heer met levensgevaar naar Sluis de wijk moesten nemen. Ze hadden hun geld verborgen in brooden.

Sluis heeft dan ook geruimen tijd eene Fransche, Protestantsche kerk en eene Fransche school bezeten. De vreemdelingen werden niet alleen beschermd, maar als burgers beschouwd. Enkelen van hen vervulden gewichtige ambten.

* * *

Sluis heeft steeds de ellende ondervonden, waaraan eene grensvesting blootgesteld is! Hoe werd er om 't bezit dezer plaats gekampt. 't Jammerlijkste tijdperk voor de ongelukkige stede brak aan met de Fransche revolutie. In 1794 kwamen de Franschen Sluis belegeren.

¹⁾ Resolutieboek van Burgemeesters en schepenen van Sluis.

Smokkelaars in de duinen.

De stad werd vreeselijk gebombardeerd. Daaraan vooral is het te wijten, dat Sluis zoo weinig gebouwen uit zijn vroegeren bloeitijd mocht bewaren. De sporen van dat bombardement zijn nog zichtbaar, niet alleen in den kanonsbal, welke men hier en daar in een muur ontdekt, maar vooral in de ledige straten, waarvan de huizen vernield werden. Baron Van der Duyn verdedigde toen de vesting. De bezetting bestond uit 1938 man, waaronder slechts 179 artilleristen. Deze laatsten stonden 28 dagen zonder verpoozing op de batterijen. De koorts woedde onder de

koene verdedigers. In een duisteren nacht roeide de luitenant ter zee Van den Velden ongemerkt door de vijandelijke posten heen en spoedde zich naar 's Gravenhage, om hulp te vragen. Deze kon niet gebracht worden, en den 28^{en} Augustus viel Sluis.

— Generaal, zei kapitein Beks tot den Franschen opperbevelhebber, gij denkt eene vesting in te nemen, en ge verovert slechts een puinhoop, een garnizoen te overwinnen, en ge trekt maar een hospitaal binnen.

Op het stedelijk archief hebben we talrijke stukken uit dien Franschen tijd geraadpleegd! Bij 't doorbladeren dier boeken en papieren voelt men medelijden met de stede, die eens zoo welvarend, maar toen zoo ellendig was! 't Zijn waarschuwingen aan de eigenaars, dat ze hunne in puin gevallen woningen moeten herstellen of afbreken. 't Zijn klachten van schippers, wier vaartuigen beschoten of geroofd werden. 't Zijn bevelen om onwillige miliciens op te sporen en met geweld naar 't leger te voeren. 't Is één jammerkreet, die ons uit die vergeelde en mufte papieren tegenklinkt!

Frankrijk was in oorlog met Engeland.

Strijd tusschen smokkelaars en Franschen.

De Sluissche schippers voeren zoo dicht mogelijk langs de kust, om niet in handen der Britten te vallen... maar werden nu onder 't een of ander voorwendsel door de Fransche kanonnen bestookt.

In verband met dien oorlog lazen we nog het volgend stuk.

„De maire van Sluis verwittigt de ingezetenen, dat de Kommandant dezer plaats ontdekt heeft, dat de Engelschen zich niet ontzien, van ware het doenlijk, pest in ons land te brengen. Daartoe werpen ze op de kusten balen, waarin zich goederen bevinden, afkomstig uit landstrekken alwaar de pest, die geesel van 't mensddom, in volle kracht heerscht.

Daarom wordt bij dezen aan ieder ten strengste verboden, zoo dergelijke goederen gevonden worden, ze aan te raken. Elk moet dan onmiddellijk van die ontdekking kennis geven aan de overheid, opdat er onmiddellijk maatregelen genomen kunnen worden tot het verwijderen dier goederen, om de besmetting uit ons land te weren.

En opdat niemand hiervan onwetend zijn zou, zal deze bekendmaking afgekondigd en aangeplakt worden op de gewone plaats.

Gedaan te Sluis den 3^{en} Germinal, 12^e jaar der Republiek.

W. ERMERIUS,
Maire. ¹⁾

't Regende toen afkondigingen op last van den Franschen commandant. Een der Franschen had zeker eens een sneeuwbal om zijne ooren gekregen van een straatbengel, want den 1^{en} Nivose 12^e jaar, moest de Maire vermelden, dat hij:

„Geeft te kennen, dat hij door den Kommandant dezer stede verzocht is geworden, om het werpen met sneeuwballen te voorkomen. Zoo is het dat, een iegelijk bij dezen ten strengste verboden wordt, met sneeuw of sneeuwballen te werpen, op poene van ingevolge de Municipale Politierglementen gestraft te worden.”

De Fransche gendarmen brachten dikwijls gevangenen in den Sluisschen kerker... niet alleen deserteurs, maar ook kustbewoners vooral onder Napoleons streng bestuur.

De keizer had immers allen handel met Engeland — zijn doods-vijand — verboden. Maar in de Vlaamsche duinen wemelde het van smokkelaars die in hun sloepen naar de Engelsche vaartuigen voeren. Maar zoo ze gevat werden, kregen de overtreders strenge straf. Verhalen daarover hebben we ginds nog vernomen.

¹⁾ Boek der Besluiten No. 885. Opdat de tekst beter verstaanbaar zou wezen, hebben wij den vorm eenigszins gewijzigd.

Maar waar zouden we blijven, moesten we nog meer in bijzonderheden de geschiedenis van dit vervallen stadje schetsen! Thans zijn alle oorlogszuchtige gedachten van hier verdwenen. Het handjevol soldaten, dat vóór een twintigtal jaren nog wat levendigheid in de stad bracht, keerde over de Schelde terug. En sedert is de kazerne in arbeiderswoningen veranderd. De voormalige hoofdwacht op de Markt dient gedeeltelijk tot cachot en bergplaats der brandspuit, gedeeltelijk tot houtmagazijn.

* * *

In den Zomer wordt Sluis door talrijke vreemdelingen bezocht.

Engelschen ontmoet men er veel. Eens reisde ik met een Brit.

— Wij behoeven maar onze moedertaal te kennen, ze verstaan ons toch overal, zei hij kalm. En ja, waar we kwamen klonk het „a cab, ¹⁾ sir!” „A porter ²⁾ Sir!” „a good hotel Sir!” En als men hem niet verstaat, weet de Engelschman zich met gebaren te behelpen. We zagen er een staaltje van te Sluis. Een Engelschman wilde van eene volkswrouw weten,

Napoleon

waar de koster der kerk woonde. Hij wees naar 't gebouw, deed met de hand alsof hij een sleutel omdraaide, sloeg de oogen op gelijk iemand die eene schilderij bewondert... en vijf minuten later zagen

¹⁾ een rijtuig, ²⁾ een boodschapper, mijnheer.

we hem bedwaard met den koster komen aanstappen. Hij had den man onmiddellijk gevonden.

Te Sluis spreekt men dan ook van „t seizoen” evenals in de badsteden. En voor hotelhouders, herbergiers en winkels is 't een goede tijd. Menig schilder vindt in 't lieve grensstadje verrukkelijke hoekjes voor zijn doeken en enkele kunstenaars vestigen er zich jaren achtereen.

De stroom van toeristen beweegt zich hier in de middaguren. Na zes ure is te Sluis alles weer stil.

De bewoners van deze gemeente brengen den winter zoo genoegelijk mogelijk door. Er is een muziekgezelschap, eene rederijkskamer, en er bestaan eenige vereenigingen, en die zorgen voor „vertooningen, muziekuvoeringen,

Nachtwacht.

en gezellige avondjes.”

De Sluizenaars leven gerust, van dieven hoort men niet en de nachtwacht heeft geen andere taak dan aan de hoeken der straten zijn klepper te slaan en te zingen

Tien uren heeft de klok

De klok heeft tien.¹⁾

De „omroeper” of „rondklinker” roept soms de burgers eens naar voren... overigens gebeurt er 's winters weinig.

Onder Sluis behoort ook St Anna Ter-Muiden, dat van Margaretha van Constantinopel stadsrechten verkreeg... en nu een gehucht is. St. Anna Ter-Muiden beteekent eigenlijk St. Anna aan den mond (van het Zwyn). Iedere vreemdeling blikte verwonderd den geknotten toren aan, dien klomp, wijder en ruimer dan het kerkje, dat tegen hem aanleunt. 't Vroegere stadhuis met een klokkentorentje is nu eene bijzondere woning. In den voorgevel is het wapen gebeiteld.

Nog spreekt men hier van de kade, maar sedert eeuwen zag men er geen vaarttuig meer.

Te midden der markt verheft zich eene pomp uit, 't jaar 1789.

¹⁾ We hebben helaas! vernomen, dat de nachtwacht verleden jaar zijne post verloor door afschaffing van 't ambt.

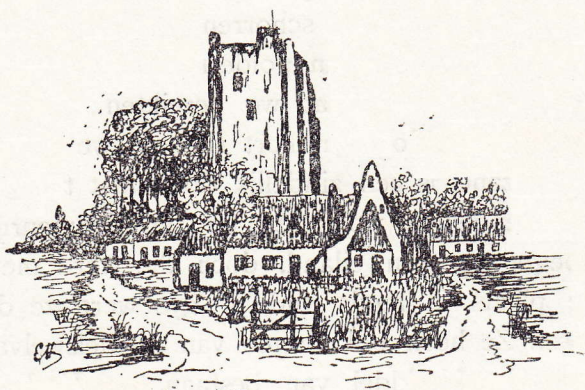
We zijn hier eenige minuten over de Belgische grens en toch is St. Anna op en top een Hollandsch plaatsje. 't Verschil treft ieder reiziger. Men ziet, dat men zich in een ander rijk bevindt.

De vroolijke, net geverfde huisjes, de bloemenhofjes, de zindelijkheid overal, de prachtige laan van de markt naar de kerk, de weelderige boomgaarden.... en vooral de steenen reus... dat alles geeft St. Anna Ter-Muiden een hoogst-eigenaardig en schilderachtig uitzicht.

* * *

Nog een enkel woord over de Nederlandsche plaatsjes, wier verschil met de onze reeds hier treffend is.

De gewoonte, in Vlaanderen helaas! te veel in zwang, om 's avonds ter herberg te gaan, wordt in de Nederlandsche plaatsjes slechts door enkelen gevolgd. Men treft er dan ook heel wat minder kof-fiehuizen aan, ofschoon in Zeeuwsch Vlaanderen 't aantal herbergen grooter is dan aan de andere zijde der Wester-Schelde. In Walcheren liggen dorpen, welke slechts een tweetal bierhuizen bezitten, die dan 's Zondags nog gewoonlijk gesloten zijn.

St. Anna Ter-Muiden.

Onze Noorderbroeders zijn huiselijker. Het gezin vereenigt zich 's avonds in de gezellige woonkamer, men leest, speelt, zingt, maakt muziek, kout... en niemand gevoelt dan lust om in de herberg verzet te zoeken.

In Vlaanderen kennen we families, waar vrouw en kinderen om acht uur reeds ter ruste gaan.... terwijl de man zich naar de „staminee” begeeft. Waarom zouden moeder en kroost nog langer opblijven? De groote zonen volgen vaders voorbeeld, worden ook herbergklanten... de eenheid van 't gezin is dus verbroken, de gezelligheid, de huiselijkheid verdwenen!

Wat ons ook opviel te Aardenburg en Sluis was de levendigheid der huizen. De menschen wonen meestal in de voorkamers, dus langs den straatkant; daardoor hebben de huizen niet die doodsheid, welke tal van Vlaamsche woningen kenmerkt, met hunne stijve salons aan de straatzijde.

A. HANS.

KERLINGALAND.

(GESCHIEDENIS, LEGENDEN, ZEDEN
EN GEWOONTEN DER KUSTBEWONERS).

Gij zult uw vaderland beminnen,
en zijn taal, en zijn roem.

(Hendrik Conscience.)

LODEWIJK OPDEBEEK.
BOEKHANDELAAR-UITGEVER
ANTWERPEN.

1912.

KERLINGALAND

A. HANS
KERLINGALAND

LODEWIJK
OPDEBEEK
ANTWERPEN
1912.

UITGAVE - LODEWIJK - OPDEBEEK